

متن پرسش

باسمه تعالی با سلام خدمت استاد گرامی: آیا به استناد موارد زیر می‌توان این قاعده را بیان کرد که: نظام تشریح، سلسله مراتبی (در طول یکدیگر) بوده و قواعد تشریحی مربوط به هر مرتبه از نظام تشریح، حاکم بر مراتب پایین‌تر است: ۱. به استناد آیه شریفه: «أَوْ كَظَلَمَاتٍ فِي بَحْرِ لَجِّي يَغْشَاهُ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ سَحَابٌ ظَلَمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ إِذَا أَخْرَجَ يَدَهُ لَمْ يَكِدْ يَرَاهَا وَمَنْ لَمْ يَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِنْ نُورٍ» که حاکی از سلسله مراتبی بودن موانع تجلی‌غایت در جامعه است. بنابراین، برای رفع هر مرتبه از موانع، مرتبه‌ای از تشریح باید طراحی شود. ۲. به استناد قاعده مقام اجمال و تفصیل، تشریح در هر عصر باید از اجمال به تفصیل آید و طبعاً این تفصیل دارای مراتب طولی خواهد بود. ۳. به استناد باطن تشریح (تکوین) که دارای وحدت تشکیکی است و این تشکیک به تشریح هم □ البته به همان معنایی که عرض شد - تسری پیدا می‌کند. در صورتی که این قاعده صحیح باشد، می‌توان نتیجه گرفته که اهداف هم (هدف: تجلی مرتبه‌ای از غایت در جلوه‌ای خاص در جامعه اسلامی) دارای سلسله مراتب طولی هستند. بنابراین یک روش بسیار کلیدی و مهم در طراحی نرم افزارهای تمدن اسلامی حاصل می‌شود و آن عبارت است از اینکه به منظور طراحی نرم افزار در خصوص حصول هر هدف معینی، می‌توان سلسله مراتب طولی هدف مربوطه را (در مراتب پایین‌تر از هدف مدنظر تا عملیاتی‌ترین هدف؛ و در مراتب بالاتر از هدف مدنظر، تا بالاترین هدف) استخراج کرده و سپس قواعد تشریحی و تکوینی مربوط به هر هدف را از منابع دینی و بیانات ولی‌امر استخراج کرد. سپس بایدها و نبایدهای رسیدن به هدف را منطبق بر قواعد استخراج کنیم. طبیعتاً اهداف، دارای کثرت عرضی هم خواهند بود که این کثرت برای یک مرتبه از هدف، همان جلوات مختلف مرتبه‌ای معین از غایت (باطن هدف) است. بسیار ممنون می‌شوم اگر نظر خود را در مورد این برداشت بفرمایید. با تشکر فراوان و من الله التوفیق

متن پاسخ

باسمه تعالی: سلام علیکم: به نظر من نکته‌ای است که نمی‌توان آن را نادیده گرفت. مگر آن روایاتی که مؤمنین را تقسیم می‌کنند به خائفین از جهنم و طمع‌داران به بهشت و آن‌هایی که حقیقتاً خدا را به جهت خودش عبادت می‌کنند، همین را متذکر نمی‌شوند؟ علامه طباطبایی در کتاب گرانسنگ «رسالة الولاية» تلاش می‌کنند تا بفرمایند اگر شریعت با زبان اعتبار سخن می‌گوید و نظر به حقیقت دارد، موضوعات را در سطوح مختلف طوری مطرح می‌کنند که هرکس بر اساس رویکرد و سطح خود از آن

موضوعات شرعی بهره‌ی تشریحی خود را ببرد. به امید آن‌که تاریخی شروع شود و معنای دقیق سخن علامه‌ی طباطبایی «رحمة الله علیه» به صحنه‌ی فهم جامعه برگردد تا شما نیز در ارائه‌ی آن‌چه که مسئولیت در آن احساس می‌کنید، در زحمت نباشید. موفق باشید